

לפרשת שמות

חתן דמים – הקדמה לנעשה ונשמע יהושע ג"י ניוסטדטר

בדרך ממדין למצרים, משה ומשפחתו עוברים חוויה מוזרה, שמתוארת בתורה בשלושה פסוקים בלבד: ו

יְהִי בְדֶרְךָ, בְּמִלּוֹן; וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה', וַיִּבְקֶשׂ הַמֵּיתוֹ. וַתִּקַּח צַפְרָה צֹר, וַתִּתְּקֶרֶת אֶת-עַרְלַת בְּנָהּ, וַתִּגַּע, לְרַגְלָיו; וַתֹּאמֶר, כִּי חֲתַן-דָּמִים אַתָּה לִי. וַיִּרְף, מִמֶּנּוּ; אֲזַי, אֶמְרָה, חֲתַן דָּמִים, לְמוֹלַת.

הסיפור מעלה שאלות רבות, גם ברמה הבסיסית של פירוש המילים, וגם ברמה של הבנת מהלך הסיפור. לדוגמא – ברמת הבנת המילים:

- מה המשמעות של "לבקש" ביחס לה' – האם ייתכן מצב שה' מנסה לעשות משהו ואינו מצליח?
- לרגלי מי נגעה ציפורה עם הערלה – משה או הבן, או אולי למלאך ה'?
- מה משמעות של "חתן דמים"? מי הוא חתן הדמים – משה או הבן הנימול?
- מה המשמעות של "חתן דמים למולת"? האם פירושו "חתן דמים אתה לי מסוג מסויים – של מילה"? או שמא "אתה חתן דמים אבל לא ביחס אלי, אלא ביחס למילה".

וברמה של הבנת הסיפור:

- למה ה' מבקש להרוג את משה – הרי רק עכשיו שכנע את משה לקבל את תפקיד הגואל?
  - למה הבן לא נימול קודם?
  - איך הבינה ציפורה שכדי להסיר את הסכנה, צריך למול את בנה?
  - למה ציפורה מבצעת את המילה ולא משה?
  - מה המשמעות של הגעת הערלה לרגלי משה/הבן? •
- ה' מניח למשה רק אחרי שלוש פעולות של ציפורה: (1) כריתת הערלה; (2) הגעת הערלה לרגליו; ו-3) הצהרתה הראשונה של ציפורה – "כי חתן דמים אתה לי. האם כל שלושת הפעולות היו נחוצות כדי לגרום לה' להרפות ממשה?
- מה הבינה ציפורה אחרי שהסכנה עברה, שלא הבינה בשעת המילה, ושגרמה לה להצהיר את ההצהרה השנייה?
- כל השאלות האלה נידונו חלקם על ידי חז"ל והשאר על ידי הפרשנים הראשונים והאחרונים, וקצרה היריעה אפילו מלסקר את התשובות שנאמרו.
- מעניין לציין את פירושו של הרב יואל בן נון (בעקבות מאמר של י' בלאו), שהסיפור הוא הקדמה סמלית למכת בכורות, וכי הגעת הערלה לרגלי מלאך ה' מסמלת את דם הפסח שיינתן אל המזוזות והמשקוף, כדי להרחיק את המשחית.
- אבל כאשר אנחנו נתקלים בסיפור שמעלה כל כך הרבה שאלות, יש לשאול את עצמנו שאלת רקע מתודולוגית: האם הספור אמור להיות ברור ופשוט, והקושי שלנו בהבנת הסיפור נובע מכך שאין לנו כלים מתאימים – שבגלל מרחקי שפה ותרבות בינינו לבין העולם העתיק, אנחנו לא מבינים דברים שהיו להם פשוטים וטבעיים, או שמא גם בעולם העתיק, הסיפור היה מעורפל ומסתורי, והסגנון הרב-משמעי הוא חלק מדרכו של המקרא להעביר את מסריו?
- ככל שהקשיים יותר גדולים ומרוכזים, כמו בסיפור שלו, הנטייה היא לבחור את האופציה השנייה. אפשר לראות בסגנון המעורפל של הסיפור שלנו אזהרה על הגבולות לשותפות בין הקב"ה לבין בני אדם. הקב"ה דורש מבני האדם להיות שליחיו בהנהגת העולם, ולשם כך לפעמים הוא גם מגלה להם את חלק מתוכניותיו. אך גם השליח הנאמן ביותר, צריך לזכור שדרכי ה' אינם מסורים במלואם להבנתם של בני האדם, וכי גם כאשר אנחנו מתגייסים להיות שליחיו של הקב"ה בעולם, אל לנו לצפות להסברים מלאים.